

עם בהתהוות: ריבוי מסורות בדברי ימי המדבר ד"ר גילי קוגלר

שיעור 1: ראשית העם - מדוע נבחר?

שמות ב, 23-25

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה. וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים.

בראשית טו, 18-21

בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יְהוָה אֶת אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת. אֶת הַקֵּינִי וְאֶת הַקְּנֹזִי וְאֶת הַקְּדֻמִּזִּי וְאֶת הַחֲתִי וְאֶת הַפְּרוּזִי וְאֶת הַרְפָּאִים. וְאֶת הָאֲמֹרִי וְאֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַגְּרָגְשִׁי וְאֶת הַיְבוּסִי.

שמות יט, 3-6

וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיְקַרְא אֵלָיו יְהוָה מִן הַהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי. וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל-הָאָרֶץ. וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְתַּת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

דברי הימים א כט, 3

וְעוֹד בְּרִצּוֹתַי בְּבֵית אֱלֹהֵי יְשׁ לִי סֻגְלָה זֶהָב וְכֶסֶף נָתַתִּי לְבֵית אֱלֹהֵי לְמַעַלָּה מִכָּל הַכִּינּוֹתַי לְבֵית הַקֹּדֶשׁ

קהלת ב, 8

כַּנְסִיתִי לִי גַם כֶּסֶף וְזָהָב וּסְגֵלֹת מַלְכִים וְהַמְדִינֹת עָשִׂיתִי לִי שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְתַעֲנַגּוֹת בְּנֵי הָאָדָם שָׁדָה וְשָׁדוֹת

דברים ז, 8-1

כִּי יִבְיֵאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֵיךָ הַחַתִּי וְהַגְרִגְשִׁי וְהָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי שְׁבַעַה גּוֹיִם רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמֶּךָ. וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהַכִּיתֶם הַחֶרֶם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנְּם. וְלֹא תִתְחַנְּתָן בָּם בְּתֹךְ לֹא תִתֵּן לְבַנּוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבִנְךָ. כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֶךָ מֵאֶחָרֵי וְעַבְדוֹ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף יְהוָה בְּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ מֵהָר. כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבַּחַתֵיהֶם תִּתְּצוּ וּמִזְבַּחַתֵּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵיהֶם תִּגְדַּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ. כִּי עַם קָדוֹשׁ אָתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בַּחֵר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. לֹא מִרְבֶּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק יְהוָה בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי אֹתָם הִמְעִט מִכָּל הָעַמִּים. כִּי מֵאֲהַבַת יְהוָה אֹתְכֶם וּמִשְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׁבַעַה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם הוֹצִיא יְהוָה אֹתְכֶם בְּיַד חֲזָקָה וּבִיַּד מִצִּיּוֹן מִבֵּית עַבְדִּים מִיַּד פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרָיִם.

עמוס ג, 2-1

שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל הַמְּשַׁפְּחָה אֲשֶׁר הִעֲלִיתִי מֵאָרֶץ מִצְרָיִם לְאֹמֶר. רַק אֹתְכֶם יִדְעָתִי מִכָּל מְשַׁפְּחוֹת הָאָדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם.

במדבר כה, 8

אֵל מוֹצִיאֹו מִמִּצְרַיִם כְּתוּעַפַת רָאִם לוֹ יֵאָכַל גּוֹיִם צָרִיו וְעֲצַמְתֵיהֶם יִגְרֹם וְחֻצְיוֹ יִמְחֹץ

שופטים ו, 13

וַיֹּאמֶר אֵלָיו גִּדְעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ יְהוָה עִמָּנוּ וְלָמָּה מְצַאֲתָנוּ כָּל זֹאת וְאֵיךָ כָּל נַפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר סָפְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לְאֹמֶר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הִעֲלָנוּ יְהוָה וְעַתָּה נִטְשָׁנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף-מִדְיָן

מלכים א ח, 51-52

כִּי עֲמָךְ וּנְחַלְתָּךְ הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם מִתּוֹךְ כּוֹר הַבְּרֹזֶל. לְהִיּוֹת עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת אֶל תַּחֲנוּן עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנוּן עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְעַ אֲלֵיהֶם בְּכָל קְרָאִם אֲלֵיךָ.

עמוס ט, 7

הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְהוָה הֲלוֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הִעֲלִיתִי מֵאָרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר

ישעיהו ט, 7-11

דָּבַר שְׁלַח אֲדֹנָי בֵּיעָקֵב וּנְפֹל בְּיִשְׂרָאֵל. וַיִּדְעוּ הָעָם כִּלּוֹ אִפְרַיִם וַיּוֹשֵׁב שְׁמֵרוֹן בְּגֹאוֹה וּבְגִדְל לְכַב לְאֹמֶר. לְבָנִים נְפֹלוּ וְגִזִּית נִבְנָה שְׁקָמִים גִּדְעוּ וְאַרְזִים נַחֲלִיף. וַיִּשְׁגַּב יְהוָה אֶת צָרֵי רִצִּין עָלָיו וְאֶת אֵיבָיו יִסְכֹּסֶה. אָרֶם מִקְדָּם וּפְלִשְׁתִּים מֵאַחֲזֹר וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אִפּוֹ וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה.

דברים ה, 32-34

כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמַן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצֵּה הַשָּׁמַיִם הִנְהִיָּה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנְּשַׁמֵּעַ כְּמַהוּ. הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיְחִי. אוֹ הַנְּסֶה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מְקַרֵּב גּוֹי בְּמִסַּת בָּאתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבְרוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

דברים טו, 6

כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ וְהִעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאֹתָהּ לֹא תַעֲבֹט וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשְׁלוּ

עמוס א, 3

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי דַמְשֶׁק וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל דְּוָשִׁם בַּחֲרֻצוֹת הַבְּרֹזֶל אֵת הַגִּלְעָד

עמוס א, 11

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אֲדוֹם וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל רִדְפוֹ בַּחֲרֵב אַחִיו וְשַׁחַת רַחֲמָיו וַיִּטְרֹף לְעַד אָפוֹ וְעִבְרָתוֹ שָׁמְרָה נֶצַח

עמוס א, 6

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי צֹזָה וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל הַגְּלוּתָם גְּלוּת שְׁלֵמָה לְהַסְגִּיר לְאֲדוֹם

עמוס א, 13

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי בְנֵי עַמּוֹן וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל בְּקָעַם הָרוֹת הַגִּלְעָד לְמַעַן הִרְחִיב אֵת גְּבוּלָם

עמוס א, 9

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי צֹר וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל הַסְּגִירָם גְּלוּת שְׁלֵמָה לְאֲדוֹם וְלֹא זָכְרוּ בְרִית אַחִים

עמוס ב, 1

כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי מוֹאָב וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל שָׂרְפוֹ עֲצָמוֹת מְלֶךְ-אֲדוֹם לְשִׂיד

בראשית יח, 18-19

וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָּדוֹל וְעֲצוּם וְנִבְרַכְוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. כִּי יִדְעַתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֵת בְּנָיו וְאֵת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא יְהוָה עַל אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו.

ירמיהו א, 5

בְּטָרָם אֶצְרֶךָ בְּבֶטֶן יִדְעַתִּיךָ וּבְטָרָם תֵּצֵא מִרֶחֶם הַקַּדְשִׁיתִיךָ נְכִיָּא לְגוֹיִם נְתַתִּיךָ

הושע יג, 5

אני ידעתיך במדבר בארץ תלאבות

ירמיהו ב, 2

הלך וקראת באזני ירושלים לאמר כה אמר יהוה זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה

בראשית ה, 1

והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד [...]

בראשית כה, 17

והנער טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה ותצל

במדבר לא, 17-18

ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו. וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם.

הושע ב, 17-22

והיה ביום ההוא נאם יהוה תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי. והסרתי את שמות הבעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשמם. וכרתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן הארץ והשכבתים לבטח. וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים. וארשתיך לי באמונה וידעת את יהוה.

יחזקאל טז, 8-13

ואעבר עליך ואראך והנה עתה עת ידיים ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ואשבע לך ואבוא בכרית אתך נאם אדני יהוה ותהיי לי. וארחצך במים ואשטף דמיך מעליך ואסכה בשמן. ואלבישך רקמה ואנעלה תחש ואחבשך בשש ואכסה משי. ואענה עדי ואתנה צמידים על ידיך ורביד על גרונך. ואתן גזם על אפה ועגילים על אזניך ועטרת תפארת בראשך. ותעדי זהב וכסף ומלבושך שש ומשי ורקמה סלת ודבש ושמן אכלת ותיפי במאד מאד ותצלחי למלוכה.

כתובת כונתילת עג'רוד

אמר א] [ו]. [ה] [ך אמר ליהל[ו] וליועשה
ול] ב]רְכַת אתכמ ליהוה שמרנ ולאשרתה

...MR. '...H...K. 'MR. LYHL[O] WLYW` SH.

W...BRKTh. 'TKM. LYHWH. ShMRN. WL'ShrTh

...says, say to Yehallelel and to Yoash and...

I bless you by YHWH Shomron (Samaria) and by his Ashrth (Asherah)

עמוס ג, 13-15

שָׁמְעוּ וְהִעִידוּ בְּבֵית יַעֲקֹב נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת. כִּי בַיּוֹם פִּקְדֵי פִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עָלָיו
וּפִקְדֹתַי עַל מְזֻבְחוֹת בֵּית אֵל וְנִגְדְּעוּ קַרְנוֹת הַמְּזֻבֵּחַ וְנִפְלוּ לָאָרֶץ. וְהִפִּיתִי בַּיִת הַחֹרֶף עַל בֵּית הַקִּיץ
וְאָבְדוּ בְּתֵי הַשָּׁן וְסָפוּ בְּתִים רַבִּים נְאֻם יְהוָה.

עמוס ט 7-8

הֲלוֹא כִבְנֵי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְהוָה הֲלוֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הִעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר. הִנֵּה עֵינַי אֲדֹנָי יְהוִה בַּמְּמֻלָּכָה הַחֹטְאָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֶתָּה מֵעַל פְּנֵי
הָאָדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה.

ירמיה ד, 23-28

רְאִיתִי אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה תֵהוּ וּבָהוּ וְאֵל הַשָּׁמַיִם וְאִין אוֹרָם. רְאִיתִי הַקְּרִים וְהִנֵּה רֹעֲשִׁים וְכָל הַגְּבָעוֹת
הַתְּקַלְקְלוּ. רְאִיתִי וְהִנֵּה אֵין הָאָדָם וְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם נִדְדוּ. רְאִיתִי וְהִנֵּה הַכְּרָמַל הַמְדַבֵּר וְכָל עֲרֵיו
נִתְצוּ מִפְּנֵי יְהוָה מִפְּנֵי חֲרוֹן אַפּוֹ. כִּי כֹה אָמַר יְהוָה שְׂמֵמָה תִהְיֶה כָּל הָאָרֶץ וְכָלָה לֹא אֲעֲשֶׂה. עַל זֹאת
תֵּאָבֵל הָאָרֶץ וְקִדְרוּ הַשָּׁמַיִם מִמְּעַל עַל כִּי דִבַּרְתִּי זְמַתִּי וְלֹא נִחַמְתִּי וְלֹא אָשׁוּב מִמְּנָה.

ירמיה ה, 9-11

הֲעַל אֱלֹה לֹא אֶפְקֹד נְאֻם יְהוָה וְאִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי. עַלֹ בְּשָׂרוֹתַיָּה וְשַׁחַתוּ וְכָלָה
אֵל תַּעֲשׂוּ הַסִּירוּ נְטִישׁוֹתַיָּה כִּי לֹא לִיהוָה הַמָּה. כִּי בְּגוֹד בְּגָדוֹ בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה נְאֻם
יְהוָה.

שיעור 2: מסורת יציאת מצרים: סוגיית העבדות

יחזקאל כ, 5-9

ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בקרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהיכם. ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות. ואמר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם. וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוף ארץ מצרים.

שמות ו, 2-8

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם. וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי. לכן אמר לבני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלת מצרים. והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני יהוה.

שמות א, 13-14

ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרה. וימרו את חיהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרה.

שמות ה, 18

ועתה לכו עבדו ותכן לא ינתן לכם ותכן לבנים תתנו

שמות ו, 5

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי

שמות יד, 12

הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר

שמות יג, 3

ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא יהוה אתכם מזה ולא יאכל חמץ

שמות יג, 14

וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ בָּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים

שמות כ, 2

אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים.

שמות ה, 21

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יְרֵא יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת רֵיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרַעֲהַ וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתַת חָרֵב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ

שמות ז, 20

וַיַּעֲשׂוּ כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיָּרֶם בַּמָּטָה וַיַּף אֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לְעֵינֵי פְרַעֲהַ וּלְעֵינֵי עֲבָדָיו וַיִּהְיֶה כֹּל הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לְדָם

שמות ח, 5

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפְרַעֲהַ הַתְּפָאֵר עָלַי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וְלְעֲבָדֶיךָ וְלַעֲמָךְ לְהַכְרִית הַצְּפַרְדְּעִים מִמֶּךָ וּמִבְּתִיךָ רַק בַּיָּאֵר תִּשְׁאֲרֶנָּה

שמות ט, 14

כִּי בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלַח אֶת כָּל מַגְפְּתֵי אֵל לְבָךְ וּבְעֲבָדֶיךָ וּבְעַמְּךָ בְּעִבּוֹר תִּדְעַ כִּי אֵין פְּמֹנִי בְּכֹל הָאָרֶץ

שמות ט, 20

הִירָא אֶת דְּבַר יְהוָה מֵעֲבָדֶי פְרַעֲהַ הֵנִיס אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מִקְנֵהוּ אֶל הַבְּתִיִּים

שמות י, 1

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהַ כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ וְאֶת לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׂתִי אֶתְתִּי אֶלְהָ בְקִרְבּוֹ

שמות יב, 30

וַיָּקָם פְּרַעֲהַ לִילָה הוּא וְכָל עֲבָדָיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צָעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שֵׁם מֵת

שמות ט, 20-21

הִירָא אֶת דְּבַר יְהוָה מֵעֲבָדֵי פְרַעֲהַ הַנִּיס אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מִקְנֵהוּ אֶל הַבְּתִים. וְאֲשֶׁר לֹא שָׁם לְבוֹ אֶל דְּבַר יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה.

שמות ט, 26

רַק בְּאַרְצָךְ גִּשְׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בְרִד

שמות יא, 3

וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת חֲזַן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גָדוֹל מְאֹד בְּאַרְצָךְ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עֲבָדֵי פְרַעֲהַ וּבְעֵינֵי הָעָם

שמות יא, 8

וַיְרִדּוּ כָל עֲבָדֵיךָ אֵלַי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לִי לֵאמֹר צֵא אִתָּה וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרַי כֵּן אֵצֵא וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרַעֲהַ בְּחָרֵי אֶף

שמות ג, 12

וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לָּךְ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה

שמות ט, 1

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהַ וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעֲבָרִים שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי

שמות ג, 3

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל פְּרַעֲהַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעֲבָרִים עַד מָתַי מֵאַנַּת לַעֲנַת מִפְּנֵי שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי

שמות ג, 7-8

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי פְרַעֲהַ אֵלָיו עַד מָתַי יְהִי זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבֹדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַטָּרֵם תִּדַּע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם. וַיּוֹשֶׁב אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן אֶל פְּרַעֲהַ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ עֲבֹדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וּמִי הַהֹלְכִים.

שמות יב, 31

וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵילָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אִתְּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עֲבֹדוּ אֶת יְהוָה כַּדְּבַרְכֶם

ויקרא כה, 55

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם

דברים יז, 16

רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד

דברים כג, 4

לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם

דברים כג, 8

לא תתעב אדמי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו

שמות טז, 3

ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו להם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב

במדבר יא, 4-5

והאספסוף אשר בקרבם התאוה וישבו ויכבו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר

במדבר טז, 13

המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר

במדבר כ, 4-5

ולמה הבאתם את קהל יהוה אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשותות.

שמות א, 8-14

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף. ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו. הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ. וישימו עליו שרי מסיים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס. וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל. ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרה. וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרה.

שמות ה, 7-19

לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם הם ילכו וקששו להם תבן. ואת מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו כי נרפים הם על כן הם צעקים לאמר גלכה נזבחה לאלהינו. תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר. ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן. אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעבדתכם דבר. ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקשש קש לתבן והנגשים אצים לאמר פלו מעשיכם דבר יום ביומו כאשר בהיות התבן. ויכו שטרי בני ישראל אשר שמו עליהם נגשי פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם ללבן כתמול שלשם גם תמול גם היום. ויבאו שטרי בני ישראל ויצעקו אל פרעה לאמר למה תעשה כה לעבדיך. תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה עבדיך מכים וחסאת עמך. ויאמר נרפים אתם נרפים על כן אתם אמרים גלכה נזבחה ליהוה. ועתה לכו עבדו ותבן לא ינתן לכם ותכן לבנים תתנו. ויראו שטרי בני ישראל אתם ברע לאמר לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו.

יחזקאל כ, 5-9

ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בקרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואנדע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהיכם. ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות. ואמר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם. וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים. ואעש למען שמי לכלתי החל לעיני הגוים אשר המה בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים.

שמואל א ב, 27-28

ויבא איש אלהים אל עלי ויאמר אליו כה אמר יהוה הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה. ובחר אתו מכל שבטי ישראל לי לכהן לעלות על מזבחי להקטיר קטרת לשאת אפוד לפני ואתנה לבית אביך את כל אשי בני ישראל.

שמות ב, 25

וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים

LXX (תרגום השבעים)

καὶ ἐπέιδεν ὁ θεὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ ἐγνώσθη αὐτοῖς

יחזקאל כט 1-12

בשנה העשרית בעשירי בשנים עשר לחדש הנה דבר יהוה אלי לאמר. בן אדם שים פניך על פרעה מלך מצרים והנבא עליו ועל מצרים כלה. דבר ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרבץ בתוך ארצו אשר אמר לי יארי ואני עשיתני. ונתתי חחים בלחיך והדבקתי דגת יאריך בקשקשתיך והעליתיה מתוך יאריך ואת כל דגת יאריך בקשקשתיך תדבק. ונטשתיך המדברה אותך ואת כל דגת יאריך על פני השדה תפול לא תאסף ולא תקבץ לחית

הָאָרֶץ וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם נְתַתִּיךָ לְאֹכְלָהּ. וַיִּדְעוּ כָּל יֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יַעַן הָיוּתֶם מְשַׁעֲנֵת קִנְיָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל. בְּתַפְשָׁם בָּךְ בְּכַף תְּרוּץ וּבְקִצְעַת לָהֶם כָּל כְּתָף וּבִהֲשַׁעְנֶם עָלֶיךָ תִּשָּׁבֵר וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל מִתְנַיִם. לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַנְּנִי מִבֵּיא עָלֶיךָ חֶרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ אָדָם וּבְהִמָּה. וְהִיְתָה אֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה וְחֶרֶב וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה יַעַן אָמַר יְאֹר לִי וְאֲנִי עָשִׂיתִי. לָכֵן הַנְּנִי אֶלֶיךָ וְאֵל יִאֲרִיךָ וְנָתַתִּי אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם לְחֶרְבוֹת חֶרֶב שִׁמְמָה מִמְּגֵדֶל סוּנָה וְעַד גְּבוּל כּוּשׁ. לֹא תַעֲבֹר בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בְּהֵמָה לֹא תַעֲבֹר בָּהּ וְלֹא תִשָּׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְנָתַתִּי אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נִשְׁמוֹת וְעַרְיָה בְּתוֹךְ עָרִים מְחֻרְבוֹת תִּהְיֶינָה שִׁמְמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה וְהִפְצַתִּי אֶת מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזָרִיתִים בְּאֲרָצוֹת.

שיעור 3: היוצאים ממצרים והנכנסים לכנען:

מיהו "דור המדבר"?

במדבר יד, 29-35

במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי. אִם אַתֶּם תִּבְּאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן-נוּן. וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבוֹ יְהִי וְהִבִּיאֲתִי אִתְּם וַיִּדְעוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאַסְתֶּם בָּהּ. וּפְגַרְיֶכֶם אַתֶּם יִפְלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה. וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם עַד תֵּם פְּגַרְיֶכֶם בַּמִּדְבָּר. בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תָּרַתֶּם אֶת הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִשָּׂאוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעַתֶּם אֶת תְּנוּאַתִּי. אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הַעֲדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנוֹעְדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְּמוּ וְשֵׁם יִמְתָּנוּ.

דברים ב, 7

כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יִדַע לְכַתֹּף אֶת הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסְרֶת דְּבָר

דברים ח, 2-3

וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנִסְתָּךְ לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר בְּלִבְךָ הִתְשַׁמֵּר מִצֻּוֹתָיו אִם לֹא. וַיַּעֲנֶךָ וַיִּרְעַבְךָ וַיִּאֲכַלְךָ אֶת הַמָּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדַעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי יְהוָה יִחְיֶה הָאָדָם.

דברים כט, 4

וְאוֹלֶךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא בָלוּ שְׁלֹמֵתֵיכֶם מֵעֲלֵיכֶם וְנִעַלְךָ לֹא בָלְתָה מֵעַל רַגְלְךָ

דברים ה, 20

וְאַתְּכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרָזֶל מִמִּצְרַיִם לֵהֵיוֹת לוֹ לְעַם נִחְלָה כִּיּוֹם הַזֶּה

דברים ה, 34

אוּ הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מְקַרֵּב גּוֹי בְּמִסַּת בְּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם **לְעִינֶיךָ**

דברים ו, 12

הַשְּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים

דברים ז, 18-19

לֹא תִירָא מֵהֶם זָכַר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרַיִם. הַמִּסַּת הַגְּדֹלָת **אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ** וְהָאֵתָת וְהַמִּפְתִּים וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזִּרְעֵ הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ פֶּן יַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר אַתָּה יֹרָא מִפְּנֵיהֶם.

דברים יא, 10

כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא אֲשֶׁר יִצְאָתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זְרַעַךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ כְּגֵן הַיָּרֵק

דברים כט, 2-1

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל עַבְדָּיו וּלְכָל אֶרְצוֹ. הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיךָ הָאֵתָת וְהַמִּפְתִּים הַגְּדֹלִים הֵם.

דברים ה, 33

הִשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֶתָּה וַיַּחֲי

דברים ה, 36

מִן הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעָךָ אֶת קוֹל לִיְסֻרְךָ וְעַל הָאָרֶץ הִרְאָךָ אֶת אִשׁוֹ הַגְּדוֹלָה וּדְבַרְיוֹ שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ

דברים כה, 9

זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם

דברים כה, 17-18

זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֹלֶךָ בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם. אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל הַנְּחֻשִׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאֶתָּה עֲיַף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים.

דברים ו, 16

לֹא תִנְסוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כְּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בְּמִסָּה

דברים ט, 8

וּבַחֲרֹב הַקְּצַפְתֶּם אֶת יְהוָה וַיִּתְאַנֶּף יְהוָה בְּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם

דברים ט, 22-23

וּבְתַבְעֵרָה וּבְמִסָּה וּבְקִבְרֹת הַתְּאֻנָּה מִקְּצָפִים הֵייתֶם אֶת יְהוָה. וּבִשְׁלַח יְהוָה אֶתְכֶם מִקֹּדֶשׁ בְּרִנָּע לֵאמֹר עֲלוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וּתְמַרוּ אֶת פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לִי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי.

דברים יא, 6

וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתְךָ וּלְאֲבִירֶם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַעֶם וְאֶת פְּתִיחָם וְאֶת אֲהֻלֵיהֶם וְאֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם בְּקִרְבֵּי כָּל יִשְׂרָאֵל

דברים יא, 2-5

וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר יהוה אלהיכם את גדלו את ידו חזקה וזרעו הנטויה. ואת אתתיו ואת מעשיו אשר עשה בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים ולכל ארצו. ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם בַרְדָּפִם אחרים ויאבדם יהוה עד היום הזה. ואשר עשה לכם במדבר עד באכם עד המקום הזה.

דברים ו, 21-23

ואמרת לבנה עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה. ויתן יהוה אותת ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו. ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו.

דברים כו, 5-9

וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב. וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה. ונצצק אל יהוה אלהי אבותינו וישמע יהוה את קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויוציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאותות ובמפתים. ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש.

דברים ה, 37

ותחת כי אהב את אבתיך ויבחר בנרעו אחריו ויוציאך בפניו בכחו הגדל ממצרים

דברים ז, 8

כי מאהבת יהוה אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יהוה אתכם ביד חזקה ויפדה מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים

דברים ה, 2-4

יהוה אלהינו כרת עמנו ברית בחרב. לא את אבותינו כרת יהוה את הברית הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום כלנו חיים. פנים בפנים דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש.

אברהם אבן עזרא, 1089-1167

"לא את אבותינו": לא את אבותינו לבדם... כי גם אתנו

יעקב חיים (ג'פרי) טיגאי, 1996

משה שב ופונה לדור נוכחי כאילו יצא הוא ממצרים ועמד למרגלות הר סיני. אמנם מרבית נמעניו של משה נולדו מאוחר יותר... [אולם] אין ספק ששמעו על המאורעות מהוריהם או מאחרים שראו אותם בעיניהם.

אנדרו מאייס, 1981

להדגיש את תוקפם הנמשך של חוקי הברית לדורו שלו

ויינפלה, 1991

ספר דברים מציג את ישראל לכל דורותיו כאיש אחד, כגוף אחד

דברים ה, 4-2

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב. לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אָנֹכֶנוּ אֲלֵהָ פֶה הַיּוֹם כְּלָנוּ חַיִּים. פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

דברים כט, 1-2, 4

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה וּלְכָל עַבְדָּיו וּלְכָל אֶרְצוֹ. הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיךָ הָאֵת וְהַמִּפְתִּים הַגְּדֹלִים הֵם... וְאוֹלָךְ אַתְּכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מֵעַלְיֶכֶם וְנִעַלְךָ לֹא בָלְתָה מֵעַל רַגְלְךָ

דברים א, 37-38

גַּם בִּי הִתְאַנַּף יְהוָה בְּגַלְגַּלְכֶם לֵאמֹר גַּם אַתָּה לֹא תְבֹא שָׁם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הָעֹמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יְבֹא שָׁמָּה אִתּוֹ חֵזֶק כִּי הוּא יַנְחִלְנָה אֶת יִשְׂרָאֵל.

במדבר רבה יט, יג

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: "שבתך הוא שהוצאת ששים ריבוא [ממצרים] וקברתם במדבר. ואת מכניס דור אחר? עכשיו יאמרו: 'אין לדור המדבר חלק לעולם הבא.' אלא תהא בצדן ותבוא עמהן..."

דברים ג, 26-27

וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דִּבֶּר אֵלַי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה. עָלָה רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְשָׂא עֵינֶיךָ יְמָה וְצַפְנָה וְתִמְנָה וּמִזְרְחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה.

דברים ה, 21-22

וַיְהוֶה הַתְּאַנַּף בִּי עַל דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי בֹא אֶל הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה. כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים וִירְשַׁתֶּם אֶת הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת.

דברים א, 35

אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם

דברים ב, 14-16

וְהִיָּמִים אֲשֶׁר הִלְכְּנוּ מִקֹּדֶשׁ בְּרִנֵּעַ עַד אֲשֶׁר עָבַרְנוּ אֶת נַחַל זָרְדִּי שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד תָּם כָּל הַדֹּר
אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם. וְגַם יָד יְהוָה הָיְתָה בָּם לְהַמָּם מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה
עַד תָּמָם. וַיְהִי כְּאֲשֶׁר תָּמוּ כָּל אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת מִקֶּרֶב הָעָם.

שיעור 4: פולחן וחוק, תיאולוגיה ופוליטיקה:

מעשה העגל ועשרת הדברות

במדבר יד, 11-12

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עַד אָנֹכִי יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אָנֹכִי לֹא יֵאֱמִינוּ בִּי כְּכֹל הָאֵתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ. אֲכַנּוּ בַדֶּבֶר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֶׂה אֹתָךְ לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ.

במדבר יד, 13-23

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הִעֲלִיתָ בְּכַחֲךָ אֶת הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ [...] סֹלַח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ וְכִאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנֵּה. וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלַּחְתִּי כַּדְבָרָךְ. וְאֵלֶם חַי אֲנִי וְיִמְלֹא כְבוֹד יְהוָה אֶת כָּל הָאָרֶץ. כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת כְּבוֹדִי וְאֵת אֶתְנִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֲשׂוֹר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי. אִם יֵרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם וְכָל מְנַאֲצֵי לֹא יֵרְאוּהָ.

שמות לב, 1-6

וַיֵּרָא הָעָם כִּי בִשֵׁשׁ מִשֶׁה לָרֶדֶת מִן הַהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי זֶה מִשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הִעֲלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מַה הָיָה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶהֱרֹן פָּרְקוּ גִזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהִבִּיאוּ אֵלָי. וַיִּתְפָּרְקוּ כָל הָעָם אֶת גִּזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיְבִיאוּ אֶל אֶהֱרֹן. וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אֹתוֹ בַּחֲרֹט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֵגֶל מִסֹּכָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָהּ אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִעֲלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיֵּרָא אֶהֱרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיהוָה מִחָר. וַיִּשְׁפִּימוּ מִמִּחְרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגִּשּׁוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לְאָכַל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק.

שמות יט 1-2

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי. וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי וַיִּחַנּוּ בַּמִּדְבָּר וַיַּחֲזֵן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר.

שמות ז, 14-7

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רַד כִּי שַׁחַת עָמְךָ אֲשֶׁר הִעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. סְרוּ מֵהָר מִן הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צוִיתָם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֹּכָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָהּ אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִעֲלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה רֵאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה עָרְף הוּא. וְעַתָּה הַנִּיחָה לִּי וַיַּחַר אִפִּי בָהֶם וְאֲכַלְסֵם וְאַעֲשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָדוֹל. וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לְמָה יְהוָה יַחַרָה אַפְּךָ בְּעַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְיַד חֲזָקָה. לְמָה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרָעָה הוֹצִיאָם לְהָרֵג אֹתָם בְּהָרִים וּלְכַלְתָּם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה שׁוֹב מִחֲרוֹן אַפְּךָ וְהִנַּחְתָּם עַל הָרָעָה לְעַמְּךָ. זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת זֶרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתֵן לְזֶרְעֶכֶם וְנִחַלְוּ לְעַלְמֵם. וַיִּנַּחֵם יְהוָה עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לְעַשׂוֹת לְעַמּוֹ.

שמות לב, 16-19

וַיִּפֶן וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מְשֻׁנֵי עִבְרִיָּהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים. וְהַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלַּחַת. וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעַם בְּרִעָה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה. וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוּת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוּת חִלוּשָׁה קוֹל עֲנוּת אֲנֹכִי שָׁמַע. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת הָעֵגֹל וּמַחֲלַת וַיַּחַר אֶף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר.

שמות לב, 30-35

וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעַם אַתֶּם חָטֵאתֶם חֲטָאָה גְדוֹלָה וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֶל יְהוָה אוֹלֵי אֲכַפְרָה בְּעַד חֲטֵאתְכֶם. וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנָא חֲטָאָה הֵזֶה חֲטָאָה גְדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב. וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטֵאתָם וְאִם אֵין מַחֲנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֲמַחֲנֶנּוּ מִסְפָּרֵי. וְעַתָּה לֶךְ נַחֵה אֶת הָעַם אֶל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לֶךְ הִנֵּה מִלֹּאכִי יֵלֶךְ לִפְנֵיךָ וּבָיוֹם פְּקֹדֵי וּפְקֹדֵי עֲלֶיךָ חֲטֵאתָם. וַיִּגַּף יְהוָה אֶת הָעַם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֵגֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אֲהָרֹן.

שמות לב, 20-21

וַיִּקַּח אֶת הָעֵגֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרַף בְּאֵשׁ וַיִּטְחֶנּוּ עַד אֲשֶׁר דָּק וַיִּזֹּר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֲהָרֹן מָה עָשָׂה לֶךְ הָעַם הַזֶּה כִּי הִבֵּאתָ עֲלֵיו חֲטָאָה גְדוֹלָה.

שמות לב, 7-14

וַיִּדְבַר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֶךְ רַד כִּי שַׁחַת עָמְךָ אֲשֶׁר הֵעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. סֵרוּ מִהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתֶם עָשׂוּ לָהֶם עֵגֹל מִסִּכָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הֵעֵלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה עָרְף הוּא. וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי וַיַּחַר אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְדוֹל. וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַיֹּאמֶר לְמָה יְהוָה יַחַר אִפֶּךָ בְּעַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה. לְמָה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרִעָה הוֹצִיאֵם לְהָרֵג אֹתָם בְּהָרִים וּלְכַלְתֵּם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה שׁוֹב מִחֲרוֹן אִפֶּךָ וְהִנַּחֵם עַל הַרְעָה לְעַמְּךָ זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתִּדְבַר אֱלֹהִים אֲרַבָּה אֶת זְרַעְכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל הָאֶרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתֶן לְזַרְעֲכֶם וְנַחֲלוּ לְעַלְמִם. וַיִּנַּחֵם יְהוָה עַל-הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבַּר לְעַשׂוֹת לְעַמּוֹ.

הושע יג, 2-4

וְעַתָּה יוֹסֵפוּ לְחַטֹּא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִסִּכָּה מִכֶּסֶף כְּתוּבֹנִם עֲצָבִים מַעֲשֵׂה חֲרָשִׁים כִּלְה לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אֲדָם עֲגָלִים יִשְׁקוּן. לָכֵן יִהְיוּ כַּעֲנַן בֶּקָר וְכִטְל מִשְׁכִּים הַלֵּךְ כַּמִּץ יִסְעַר מִגֶּרֶן וּכְעָשָׂן מֵאֶרְבָּה. וְאֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֱלֹהִים זֹלָתִי לֹא תִדַע וּמוֹשִׁיעַ אֵין בְּלָתִי.

שמות לב, 1-6

וַיֵּרָא הָעַם כִּי בָשַׂשׁ מֹשֶׁה לְרַדֵּת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעַם עַל אֲהָרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֵעֵלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הִיָּה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲהָרֹן פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנִיכֶם וּבְנִיתִיכֶם וְהִבִּיאוּ אֵלַי. וַיִּתְפָּרְקוּ כָל הָעַם אֶת נִזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיְבִיאוּ אֶל אֲהָרֹן. וַיִּקַּח מֵיָדָם וַיַּצֵּר אֹתוֹ בַּחֲרֹט וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֹל מִסִּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה

אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיֵּרָא אֶהְרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו וַיִּקְרָא אֶהְרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיהוָה מִחָר. וַיִּשְׁכִּימוּ מִמַּחֲרַת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק.

מלכים א יב, 28-29

וַיִּנְעֵץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֲגָלֵי זָהָב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם רַב לָכֶם מַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיִּשֶׂם אֶת הָאֶחָד בְּבֵית אֵל וְאֶת הָאֶחָד נָתַן בְּדָן.

בראשית טו, 9

וַיֹּאמֶר אֵלָיו קְחָה לִּי עֲגֹלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֵּשׁ וְתָר וְגֹזֵל

ירמיהו לה, 18

וַנִּתְּתֵי אֶת הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים אֶת בְּרֵיתִי אֲשֶׁר לֹא הִקִּימוּ אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרְתוּ לְפָנָי הֶעֱגֵל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לְשָׁנִים וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרָיו

מלכים א י, 19

שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכֶּסֶה וְרֹאשׁ עֲגֹל לַכֶּסֶה מֵאֲחֵרָיו וַיִּדַּת מִזְזָה וּמִזְזָה אֶל מְקוֹם הַשֹּׁכֵת וּשְׁנַיִם אֲרִיּוֹת עֹמְדִים אֶצֶל הַיְדוֹת

LXX: πρωτομαὶ μόσχων (of a calf) τῷ θρόνῳ *

יחזקאל א, 7

וַרְגְּלֵיהֶם רְגֵל יִשְׂרָהּ וְכַף רְגְלֵיהֶם כְּכַף רְגֵל עֲגֹל וְנִצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלֵל

מלכים א יב, 28-29

וַיִּנְעֵץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֲגָלֵי זָהָב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם רַב לָכֶם מַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלִיף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיִּשֶׂם אֶת הָאֶחָד בְּבֵית אֵל וְאֶת הָאֶחָד נָתַן בְּדָן. וַיְהִי הַדְּבָר הַזֶּה לְחֹטְאָת [...]

מלכים א טז, 19

עַל חֹטְאָתוֹ אֲשֶׁר חָטָא לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינָי יְהוָה לְלַכֵּת בְּדָרְךָ יִרְבְּעָם וּבְחֹטְאָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְהַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל

מלכים א טז, 26

וַיֵּלֶךְ בְּכָל דָּרְךָ יִרְבְּעָם בֶּן נָבֹט וּבְחֹטְאָתוֹ אֲשֶׁר הִחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלִיָּהם

מלכים ב י, 29

רַק חֹטְאֵי יִרְבְּעָם בֶּן נָבֹט אֲשֶׁר הִחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא סָר יְהוָה מֵאֲחֵרֵיהֶם עֲגָלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בֵּית אֵל וְאֲשֶׁר בְּדָן

מלכים ב יז, 6, 16

בשנת התשעית להושע לכד מלך אשור את שמרון ויגל את ישראל אשורה וישב אותם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי [...] ויעזבו את כל מצות יהוה אלהיהם ויעשו להם מסכה שנים (שני) עגלים ויעשו אשירה וישתחוו לכל צבא השמים ויעבדו את הבעל.

שמות לב, 1-6

וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו. ויאמר אליהם אהרן פרוקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם ובגתיכם והביאו אלי. ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם ויביאו אל אהרן. ויקח מינדם ויצר אתו בכרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים. וירא אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג ליהוה מחר. וישכימו ממחרת ויעלו עלת ויגשו שלמים וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק.

שמות לב 7-14

וידבר יהוה אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים. סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים. ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא. ועתה הנחתה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול. ויחל משה את פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול ובכח חזקה. למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. וזכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם. וינחם יהוה על-הרעה אשר דבר לעשות לעמו.

שמות כ, 2

אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני

שמות כ, 3

לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ

שמות כ, 4

לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי

שמות כ, 6

לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא

שיעור 5: סכנת השמדה במדבר – מה מקור ההגנה?

שמות לה, 1-9

ויאמר יהוה אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת. והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר. ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא. ויפסל שני לוחות אבנים כראשונים וישפם משה בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים. וירד יהוה בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה. ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה יהוה אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים. וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו.

בבלי, ראש השנה יז, ע"ב

"ויעבור ה' על פניו ויקרא". אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאומרו. מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישאל חוטאין – יעשו לפני פסדר הזה ואני מוחל להם. "ה' ה'" – אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה – "אל רחום וחנון". אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר: "הנה אנכי כורת ברית".

שיטת רבנו תם, אבן עזרא, רמב"ן (משה בן נחמן)

(א) ה' (ב) ה' (ג) אל (ד) רחום (ה) וחנון (ו) ארך אפים (ז) ורב חסד (ח) ורב אמת (ט) נוצר חסד לאלפים (י) נושא עוון (יא) ונושא פשע (יב) ונושא חטאה (יג) ונקה

שיטת רמב"ם (משה בן מימון)

(א) ה' (ב) אל (ג) רחום (ד) וחנון (ה) ארך אפים (ו) ורב חסד (ז) ואמת (ח) נוצר חסד לאלפים (ט) נושא עוון (י) ונושא פשע (יא) ונושא חטאה (יב) ונקה (יג) לא ינקה

שיטת רמ"ק (משה קורדובירו)

(א) אל (ב) רחום (ג) וחנן (ד) ארך אפים (ה) ורב חסד (ו) ואמת (ז) נוצר חסד לאלפים
(ח) נושא עוון (ט) ונושא פשע (י) ונושא חטאה (יא) ונקה עוון (יב) ונקה פשע (יג)
ונקה חטאה

שיטת האר"י (יצחק לוריא)

(א) אל (ב) רחום (ג) וחנן (ד) ארך (ה) אפים (ו) ורב חסד
(ז) ואמת (ח) נוצר חסד (ט) לאלפים (י) נושא עוון (יא) ופשע (יב) וחטאה (יג) ונקה

פירוש אבן עזרא לשמות לד 6

ויעבור. ואל תתמה בעבור שהשם קורא השם כי הוא לבדו יודע ודעת וידוע וזה דבר עמוק הוא מאד.
אמר הגאון כי השם הראשון דבק עם "ויקרא". ואלו היה כן למה לא דבקו בעל הטעמים?

במדבר יד, 17-19

וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר. יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד נִשְׂא עוֹן וּפֹשַׁע וְנִקְּה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עוֹן אַבֹּת עַל בְּנֵים עַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רִבְעִים. סֵלַח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדְל חֲסִדְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׂאֲתָה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנּוֹה.

ירמיה לב, 18

עֲשֵׂה חֶסֶד לְאֱלֹפִים וּמְשַׁלֵּם עוֹן אַבֹּת אֶל חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הֲאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר יְהוָה צָבָאוֹת שְׁמוֹ

יואל ב, 13

וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגִדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֵל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי חֲנוּן וְרַחוּם הוּא אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד וְנִחָם עַל הָרָעָה

יונה ה, 2

וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה יְהוָה הֲלוֹא זֶה דִּבַּרְתָּ עַד הַיּוֹמִי עַל אֲדָמְתִי עַל כֵּן קִדַּמְתִּי לְבַרְחַת מִרְשִׁישָׁה כִּי יִדְעֲתִי כִּי אַתָּה אֵל חֲנוּן וְרַחוּם אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד וְנִחָם עַל הָרָעָה

נחום א, 2-3

אֵל קְנוּא וְנִקָּם יְהוָה נִקָּם יְהוָה וּבְעַל חֲמָה נִקָּם יְהוָה לְצַרְיָו וְנוֹטֵר הוּא לֹא יִבְיֹו. יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וְגִדְל כַח וְנִקְּה לֹא יִנְקָה יְהוָה בְּסוּפָה וּבִשְׁעָרָה דִּרְכוּ וְעַנְּן אֲבָק רִגְלָיו.

תהילים פו, 15

וְאַתָּה אֲדֹנָי אֵל רַחוּם וְחֲנוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד וְאַמֵּת

תהילים קג, 8

רַחוּם וְחֲנוּן יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד

תהילים קיא, 4

זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתַי חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה

תהילים קטו, 5

חֲנוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מֵרַחֵם

תהילים קמה, 8

חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וּגְדֹל חֶסֶד

נחמיה ט, 17

וַיִּמְאֲנוּ לְשִׁמְעַע וְלֹא זָכְרוּ נַפְלְאוֹתַיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּהֶם וַיִּקְשׁוּ אֶת עַרְפָּם וַיִּתְּנוּ רֹאשׁ לְשׁוֹב לְעַבְדֹתָם
בְּמַרְיָם וְאֵתָה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם

תהילים עה, 17-41

וַיִּוָּסִיפוּ עוֹד לְחַטֹּא לֹא לְמַרְוֹת עֲלִיּוֹן בְּצִיָּה. וַיִּנְסוּ אֶל בְּלִבְכֶם לְשֹׂאֵל אֲכָל לְנַפְשָׁם. וַיִּדְּבְרוּ בְּאֱלֹהִים
אֲמָרוּ הֵיכַל אֵל לְעֶרְךָ שֶׁלֶחַן בַּמִּדְבָּר. הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזּוּבוּ מִיָּם וּנְחָלִים יִשְׁטְפוּהָ גַם לֶחֶם יוֹכַל תַּת אִם
יִכִּין שָׂאֵר לְעֵמוֹ. לָכֵן שָׁמַע יְהוָה וַיִּתְעַבֵּר וְאִשׁ נִשְׁקָה בִיעֶקֶב וְגַם אִף עָלָה בְּיִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ
בְּאֱלֹהִים וְלֹא בִטְחוּ בִישׁוּעָתוֹ. וַיִּצְוּ שְׁחָקִים מִמֶּעַל וַיְדַלְתִּי שָׁמַיִם פֶּתַח. וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם
וַיִּדְּגוּ שָׁמַיִם נִתְּנוּ לָמוֹ. לֶחֶם אֲבִירִים אֲכָל אִישׁ צִידָה שֶׁלַח לָהֶם לְשִׁבְעָה. יִסַּע קָדִים בְּשָׁמַיִם וַיִּנְהַג בְּעִזּוֹ
תִּימָן. וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם כְּעַפְרָה שָׂאֵר וַיִּכְחֹל יָמִים עוֹף כְּנָף. וַיִּפֹּל בְּקֶרֶב מַחְנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּנְתָּיו. וַיִּאֲכָלוּ
וַיִּשְׁבְּעוּ מְאֹד וַתֵּאָתֵם יָבֵא לָהֶם. לֹא זָרוּ מִתֵּאָתֵם עוֹד אֲכָלְם בְּפִיהֶם. וְאִף אֱלֹהִים עָלָה בָהֶם וַיִּהְרַג
בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחֲרוֹרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעַ. בְּכָל זֹאת חָטְאוּ עוֹד וְלֹא הֶאֱמִינוּ בְּנַפְלְאוֹתַי. וַיִּכַּל בְּהֶבֶל מִיָּהִם
וַיִּשְׁנוּתֵם בְּבִהְלָה. אִם הִרְגָם וַדַּרְשׁוּהוּ וְשָׁבוּ וְשָׁחֲרוּ אֵל וַיִּזְכְּרוּ כִּי אֱלֹהִים צוּרִם וְאֵל עֲלִיּוֹן גֹּאֲלָם.
וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבְלִשׁוֹנָם יִכְזְבוּ לוֹ. וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמוֹ וְלֹא נֶאֱמְנוּ בְּבָרִיתוֹ. **וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן**
וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהַשְׁיִיב אִפּוֹ וְלֹא יַעִיר כָּל חַמְתּוֹ. וַיִּזְכֹּר כִּי בִשֶׁר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יִשׁוּב. כִּמָּה
יִמְרוּהוּ בַּמִּדְבָּר יַעֲצִיבוּהוּ בִישִׁימוֹן. וַיִּשׁוּבוּ וַיִּנְסוּ אֵל וַיִּקְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹ.

שמות לב, 11

וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לָמָּה יְהוָה יַחֲרֶה אַפָּךְ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח
גְּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה

תהילים עה, 17-41

וַיִּוָּסִיפוּ עוֹד לְחַטֹּא לֹא לְמַרְוֹת עֲלִיּוֹן בְּצִיָּה. וַיִּנְסוּ אֶל בְּלִבְכֶם לְשֹׂאֵל אֲכָל לְנַפְשָׁם. וַיִּדְּבְרוּ בְּאֱלֹהִים
אֲמָרוּ הֵיכַל אֵל לְעֶרְךָ שֶׁלֶחַן בַּמִּדְבָּר. הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזּוּבוּ מִיָּם וּנְחָלִים יִשְׁטְפוּהָ גַם לֶחֶם יוֹכַל תַּת אִם
יִכִּין שָׂאֵר לְעֵמוֹ. לָכֵן שָׁמַע יְהוָה וַיִּתְעַבֵּר וְאִשׁ נִשְׁקָה בִיעֶקֶב וְגַם אִף עָלָה בְּיִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ
בְּאֱלֹהִים וְלֹא בִטְחוּ בִישׁוּעָתוֹ. וַיִּצְוּ שְׁחָקִים מִמֶּעַל וַיְדַלְתִּי שָׁמַיִם פֶּתַח. וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם
וַיִּדְּגוּ שָׁמַיִם נִתְּנוּ לָמוֹ. לֶחֶם אֲבִירִים אֲכָל אִישׁ צִידָה שֶׁלַח לָהֶם לְשִׁבְעָה. יִסַּע קָדִים בְּשָׁמַיִם וַיִּנְהַג בְּעִזּוֹ
תִּימָן. וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם כְּעַפְרָה שָׂאֵר וַיִּכְחֹל יָמִים עוֹף כְּנָף. וַיִּפֹּל בְּקֶרֶב מַחְנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּנְתָּיו. וַיִּאֲכָלוּ

וּשְׁבָעוּ מְאֹד וְתֹאמֹתֶם יְבֹא לָהֶם. לֹא זָרוּ מִתְּאֵוֹתֵם עוֹד אַכְלָם בְּפִיָּהֶם. וְאַף אֱלֹהִים עָלָה בָהֶם וַיִּתְּרַגּוּ בְּמִשְׁמָנֵיהֶם וּבַחֹרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעוּ. בְּכֹל זֹאת חָטְאוּ עוֹד וְלֹא הֶאֱמִינוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו. וַיְכַל בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם וַשְׁנוֹתָם בַּבְּהֵלָה. אִם הִרְגָם וּדְרָשׁוּהוּ וְשָׁבוּ וְשָׁחֲרוּ אֵל. וַיִּזְכְּרוּ כִּי אֱלֹהִים צוּרִם וְאֵל עֲלִיּוֹן גֹּאֲלָם. וַיִּפְתְּוּהוּ בְּפִיָּהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יִכְזְבוּ לוֹ. וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמוֹ וְלֹא נֶאֱמְנוּ בְּבְרִיתוֹ. וְהוּא רַחוּם יִכַּפֵּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אָפּוֹ וְלֹא יַעִיר כֹּל חַמַּתּוֹ. וַיִּזְכֹּר כִּי בִשְׂרַר הַמָּחַ רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יֵשׁוּב. כַּמָּה יִמְרוּהוּ בַמִּדְבָּר יַעֲצִיבוּהוּ בִישִׁימוֹן. וַיֵּשׁוּבוּ וַיִּנְסוּ אֶל וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹ.

דברים ה, 30-31

בְּצַר לָהּ וּמִצָּאוּף כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים וְשָׁבַת עַד יְהוּה אֱלֹהֶיהָ וְשָׁמְעַת בְּקִלּוֹ. כִּי אֵל רַחוּם יְהוּה אֱלֹהֶיהָ לֹא יִרְפֶּה וְלֹא יִשְׁחִיתָהּ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אַבְתָּיֶהּ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם.

אתרחסיס, סיפור מבול בבלי

בתרגום ש. שפרה ויעקב קליין, אתרחסיס, סיפור מבול בבלי "בימים הרחוקים ההם" (עם עובה, 2004)

לוח 1, שורות 192 – 203

קראו לאלה וישאלוה,
למילדת האלים, החכמה, ממי,

את 'רחם רבה', בוראת בני האדם,
בראי יצור, לו ימשוך בעול,
בעול ימשוך, במלאכת אנליל,
סבל האלים – האדם ישא!"

פתחה ננתו את פיה,
ותאמר לאלים הגדולים:
"לא בידי הכח לעשות,
ביד אנכי ניתנה המלאכה.
הוא-הוא יטהר-כל
טיט לו יתן לי ואנכי אעשה!"

לוח 2, שורות 1 – 11

טרם יעברו מאתים ואלף שנה,
ותפרץ הארץ, האנשים התרבו,
הארץ נהמה כמו פר,
מכל שאונם נבהל האל.
שמע אנליל צעקתם,
אמר אל האלים הגדולים:
"כבדה צעקת בני-האדם,
מקול שאונם נדדה שנתי.
הכריתו לאנשים מזון,
לו ימעט ירק (לשבור) רעבונם
אדד יגרע גשמיו."